

Управление и разпореждане с общи и лични имущества на съпрузите.

Започваме с общото имущество. Уредбата е в чл. 22 СК. Необходимо е да си припомним понятията. ВС с решение от 1971 година е изяснил понятието "разпореждане" така: това са действията, с които се прехвърля собствеността върху вещь или се прави отказ от собственост. Към действията на разпореждане се причисляват и тези действия, с които се обременява трайно една вещь - залог, ипотека. Всички останали действия са действия на управление - те са насочени към запазване, поддържане и използване на имуществата.

Според СК съпрузите имат равни права на владение, ползване, разпореждане и управление върху общите вещи и права върху вещи. Докато трае бракът, никой от съпрузите не може да се разпорежда с дяла, който би получил от общото имущество при прекратяване на имуществената общност. Действия на управление относно общите вещи и права върху вещи може да извършва всеки от съпрузите.

От горното виждаме, че съпрузите имат равни права, но тези равни права се упражняват по различен начин, що се отнася до управление и разпореждане. Управление може да извършва всеки съпруг сам, понеже тези действия не водят до изгубване или трайно ограничаване на правото. Например, дава се под наем общ имот. От ОП си спомняме, че този, който може да управлява вещта, може да я дава под наем до 3 години. За по-дълъг срок трябва да участват и двамата съпрузи. Макар че наемът е действие на управление, това е едно изключение. При действие на управление от страна на единия съпруг се получава ефект на представителство. За разлика от представителството, тук: 1) не е задължително съпругът да действа от чуждо име; 2) при представителството всички права и задължения отиват изцяло в сферата на представлявания, а тук те остават общи за съпрузите. Можем да кажем, че тук е налице едно задължително законно представителство, защото ефектът настъпва и без да е необходимо упълномощяване. От чл. 25 (2) СК виждаме, че за задължения, които единият или двамата съпрузи са поели за задоволяване нуждите на семейството, те отговарят солидарно. Възможно е между съпрузите да не е имало съгласие, но законът предполага съгласие. Това несъгласие ще бъде правно релевантно, само ако е доведено до знанието на трето лице, в случая — наемателя. Последниците при това положение ще са същите, както при договаряне без предварително власт.

Разпореждане с вещи и вещни права в режим на СИО.

Правилото е само едно - необходимо е съгласието на двамата съпрузи. Двата може да упълномощят трето лице, или пък те взаимно да се упълномощят, но при всички случаи трябва да има воля и от двамата. Положението е същото, както и при съсобствеността.

Ако нямаме изрична уредба на случаите, бихме могли да приложим общите правила от ГП — или да обявим нищожност, или да разглеждаме случая като разпореждане с чужда право. И приобретателят не може да придобие собствеността. Все пак, ГП не се прилага, защото имаме специална уредба в чл. 22 СК.

Да разгледаме първото правило от (3) на чл. 22 СК. Там е казано, че разпореждането с обща недвижима вещь или право върху такава вещь, извършено от единия съпруг, поражда действие за другия, ако в шестмесечен срок от узнаването, той него оспори по исков ред. Безвъзмездните сделки с движими вещи попадат под същия режим. Но какво значи "... поражда действие за другия съпруг..."? Тя недействителна ли ще е, те. ще има само облигационно действие, а не и вещноправно, значи - унищожяема? Така е в проекта. Другото становище е, че тя у частично недействителна, защото другият съпруг може да я оспори. Третото становище е, че сделката е действителна, но като разпореждане с чуждо право, тя няма вещноправно действие и другият съпруг може да ревандикира вещта, плюс евикция и отговорност на съпруга продавач.

Само че, смисълът на (3) е да даде кратък срок за другия съпруг да упражни правата си. Кое становище да приемем? Възможно е съпругът, който лично се е разпоредил, да се е представил като пълномощник на другия съпруг. Това е действие без предварителна власт и по чл. 42 ЗЗД въобще не се поражда правни последици от сделката Тази нищожност наричаме висяща, защото мнимо представяваният може да потвърди сделката Чл. 22 СК дава възможност това потвърждаване да бъде мълчаливо в шестмесечен срок от узнаването. Безплодното изтичане на този срок води до валидизиране на сделката.

Друг възможен вариант. Няма пълномощно. Единият съпруг еднолично се разпорежда с вещь, която не му принадлежи изцяло. Сделката не поражда действие спрямо другия

съпруг. За какво действие става въпрос? Определено, само за вещноправно действие. Не настъпва вещният ефект така, както предвижда чл. 24 ЗЗД - при договори за прехвърляне на собственост или за учредяване на вещно право върху определена вещ, прехвърлянето или учредяването настъпва по силата на самия договор, без да е нужно да се предаде вещта. Тук чл. 22 (3) СК трябва да се разбира като настъпване на вещноправния ефект; той би могъл да настъпи, но в един по-късен момент, и то - изцяло, за цялата вещ. Значи, другият съпруг може да актува сделката в шестмесечен срок от узнаването. Неоспорването ще доведе до пораждаване на вещноправен ефект.

Опитът сделката да се разглежда като унищожаема не е най-удачният. При унищожаемите сделки има една обща черга — порок във волята, а съпругът, който е продал вещта няма порок във волята. Освен това, унищожаемите сделки могат да се актува от страните. Другият съпруг не е страна Ако трябва да се насочим към някаква форма на действителност, най-приемлива е относителната недействителност - трето лице актува сделката, за да не породи тя ввещноправен ефект. Чл. 22 (3) СК урежда т.нар. "особена нищожност", сродна с относителната нищожност.

Горното се отнася до едноличното разпореждане на съпруг с недвижима вещ от СИО. Правилата важат и за едноличните безвъзмездни сделки с движими вещи.

Сега да видим какво става при еднолично разпореждане с движима вещ от СИО. Според чл. 22 (4) СК разпореждането с обща движима вещ чрез възмездна сделка, извършена от единия съпруг без участието на другия, няма сила за този съпруг, ако третото лице е знаело или, според обстоятелствата, е могло да знае, че липсва съгласието на другия съпруг.

Когато трето лице придобива правото на собственост върху движима вещ в режим на СИО, възниква правоприемство. Другият съпруг не е дал съгласието си. Ако преобретателят е знаел или е могъл да знае, че липсва съгласието, той е недобросъвестен. Другият съпруг ще ревандикира вещта. Това е ясно. Но тук няма да се приложи чл. 78 от ЗС, защото владението на съпруга праводател е непълно, а и СК се явява специален по отношение на ЗС. И най-важната чл. 78 от ЗС урежда оригинален способ за придобиване на собственост, а в тази хипотеза с вещ от СИО е налице производен способ за прехвърляне на собственост.

А ако другият съпруг не желае да се позове на закона? Ще тече придобивна давност в

полза на третото лице и след 5 години то ще стане собственик. Освен това, третото лице може да поиска съгласието на другия съпруг и така да избяга от неопределеността.

Разпореждане с влога. Според (5) на чл. 22 [СК с влога се разпорежда съпругът, на чието име е открит. Когато действията на разпореждане застрашават интересите на семейството или на другия съпруг, по негово искане съдът може да постанови тези действия да се извършват по общо съгласие на двамата съпрузи.

Принципът е, че вземането е общо. Налице е активна солидарност. Но титулярът на влога може да изтегли сумата, да я изхарчи и да не даде отчет. За защита на другия съпруг е предвиден установителен иск в съда, където той трябва да докаже, че титулярът на влога се е разпореждал с него във вреда на семейството. Защитата, до голяма степен е обезсмислена, защото титулярът на влога може вече да е изхарчил всичко.

Управление и разпореждане с лично имущество.

Според чл. 24 СК всеки от съпрузите може да се разпорежда с личното си имущество спрямо трети лица и спрямо другия съпруг. Тук съпрузите са свободни. Те могат да извършват такива действия и помежду си. Възможен е и договор за прехвърляне на имот срещу задължение за гледане и издръжка. Но това води до включване на имота в СИО. По силата на чл. 19 СК имотът става общ. Още по нелогичен е договорът за продажба между съпрузите. Значи, допустимостта на тази сделка ще зависи от това, средствата, които ще се трансформират, да имат смисъл по чл. 21, например, единият наследява влог и плаща жилището на другия.

При сделки с лично имущество има една забрана. Намираме я в чл. 23 СК. Когато семейното жилище е само едно и е лична собственост на единия съпруг, той може да се разпорежда с него само със съгласието на другия съпруг. Ако липсва съгласие, разпореждането може да се извърши с решение от районния съд, само ако се установи, че не е във вреда на децата и семейството.

Ясна е целта на законодателя - да не остане семейството на улицата. Ако сделката е

извършена без съгласието на другия съпруг (и, естествено, без съда), ще приложим общите правила на ГП - налице е незавършен ФС и сделката ще е нищожна. За съжаление, това ограничение в проекта отпада.